

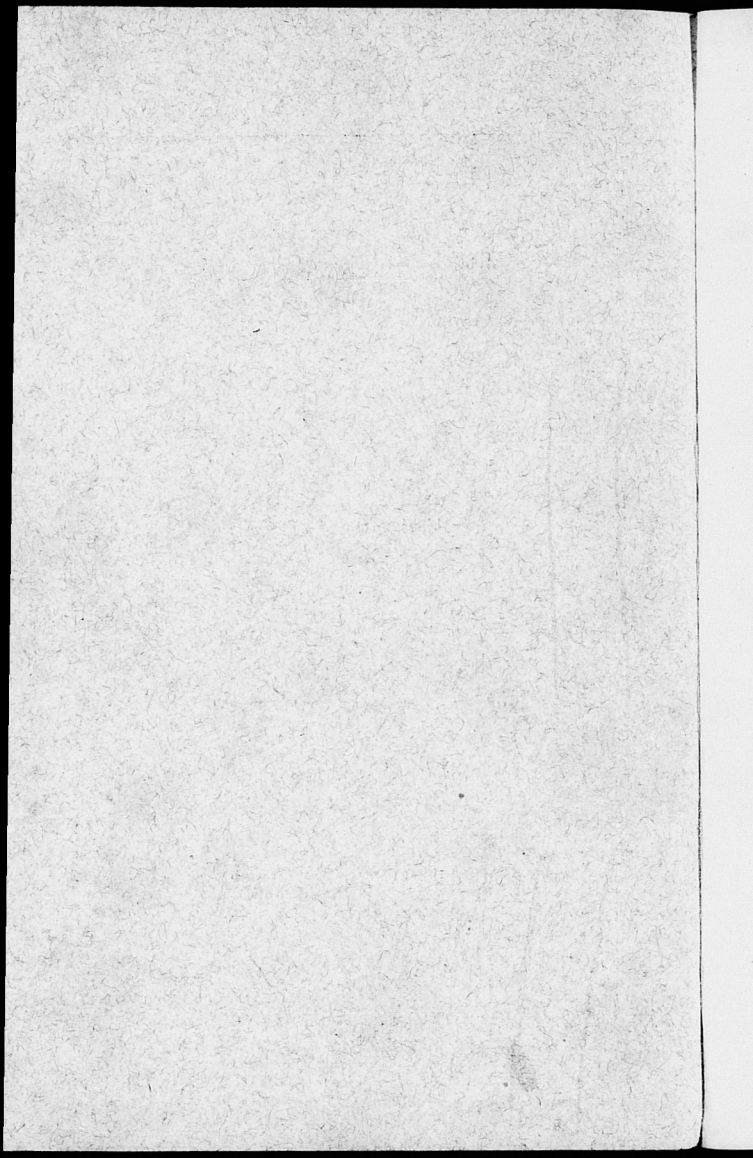
Br. 1896, II, 32.

ONDERHOUD DER TANDEN

DOOR

Dr. dent. surg. R. ANEMA.

BATAVIA,
H. M. VAN DORP & Co.,
1896.

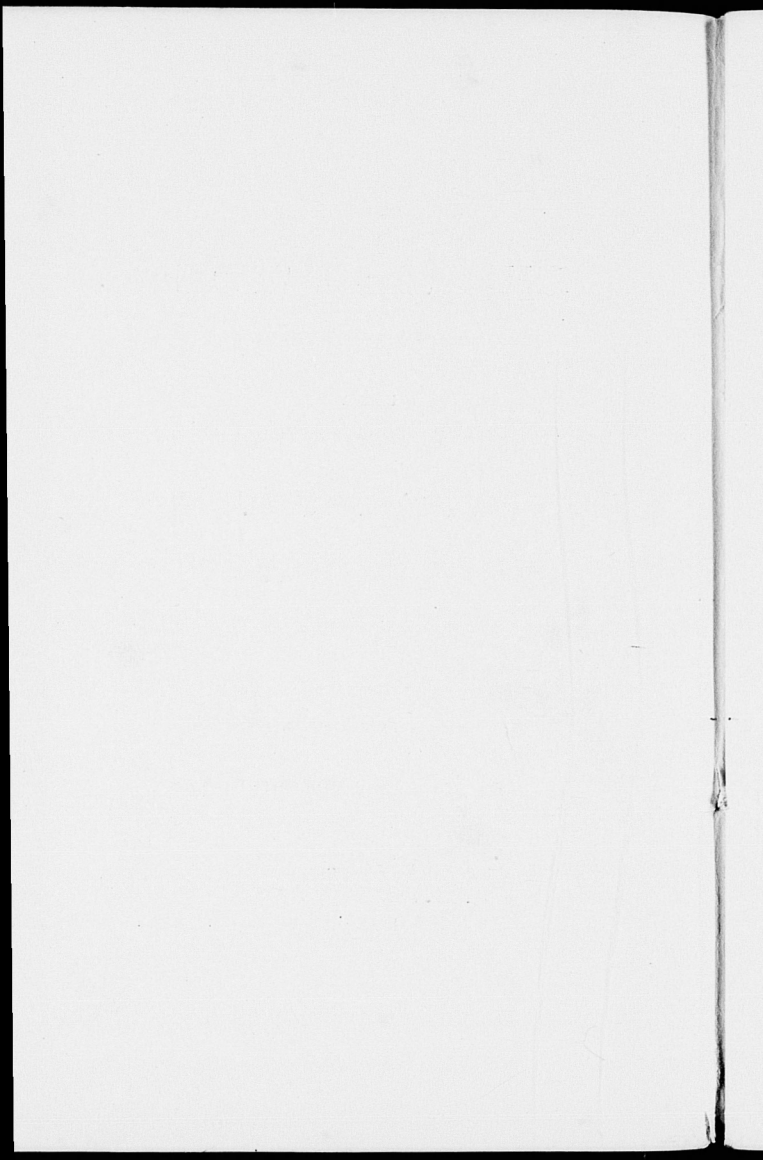
ONDERHOUD DER TANDEN

DOOR

Dr. dent. surg. R. ANEMA.

BATAVIA,
H. M. VAN DORP & Co.,
1896.

INHOUD.

BLADZ.

I HET TANDEN BORSTELLEN 6

II WAAROM HEBBEN KINDEREN

VAAK ZOO VROEG HOLLE TAN-

DEN EN HOE DIT TE VOORKO

MEN. 13

III TWEE SOORTEN VAN KUNSTAN-

DEN EN HET ONDERHOUD VAN

ELK DEZER. 20

ONDERHOUD DER TANDEN.

DOOR DR. DENT. SURG. R. ANEMA.

Niettegenstaande eenige nuttige aanwijzingen, welke dr. E. SCHIFFMANN in zijne Hygiëne van de mondholte ook reeds voor het onderhoud der tanden gaf, hebben zelfs een groot aantal van hen die dit geschrift destijds gelezen hebben, nog niet die volmaaktheid in het reinhouden der tanden bereikt, welke zoo noodzakelijk is voor het behoud daarvan.

Het is daarom dat ik geloof dat het velen misschien van nut zal zijn enkele practische wenken te vernemen, welke als leidraad kunnen dienst doen bij het conserveeren van het gebit.

In 't bijzonder wenschte ik de aandacht te vestigen op:

I

HET TANDEN BORSTELLEN.

Wanneer wij weten dat als aanleiding van tandcaries (wolf) gisting van spijsresten is genoemd, waarbij de vrijkomende zuren de kalkzouten, waaruit de tand voor het grootste deel is opgebouwd, oplossen, dan ligt het voor de hand wat verriicht moet worden om dit bederf tegen te gaan, n.l. het verwijderen dezer spijsresten. In de meeste gevallen staan de tanden echter zoo nauw aaneengesloten en zijn de kauwvlakten der kiezen met zoovele groefjes voorzien, waar zeer gemakkelijk voedsel zich vastzet, dat eene zuiver doorgevoerde mechanische reiniging zooal niet onmogelijk dan toch uiterst moeilijk is. Konden wij in deze de volmaaktheid wel bereiken dan zouden holle tanden niet meer voorkomen.

Wanneer dus met het reinigen der

tanden zooveel gedaan kan worden, loont het wel de moeite nader te bespreken op welke wijze dit het best kan geschieden. Hiertoe moet men zich elk dezer kauworganen op zich zelf en in het onderlinge verband voorstellen. Iedere tand heeft een buitenkant, een binnenkant, een kauwvlak en twee zijvlakken, met welke laatsten hij tegen de naastbijstaanden aansluit. Op al deze vlakken kan het bederf optreden, in een normaal gebit van 32 tanden dus op $32 \times 5 = 160$ plaatsen. Men ziet hieruit dat borstelen slechts der voorvlakten van de twaalf onder- en boventanden, als door velen geschiedt, doeltreffend zou zijn als de andere 148 kanten niet bestonden. Uit het oog, uit het hart is op deze laatsten, deze misdeelden, van toepassing. Zelfs zij, die de lip- of wangzijden van al de tanden reinigen, vergeten nog verreweg het grootste gedeelte. Hierbij moet echter nog de fout van het horizontaal borstelen in aanmerking genomen worden, waardoor hetgeen van de voorvlakten wordt verwijderd met geweld in de tusschenruimten wordt gewreven.

Iets anders van zeer bedenkelijken aard wordt nog met deze wijze van borstelen zoo niet in 't leven geroepen dan toch sterk bevorderd. n.l. eene wigvormige uitslijting aan den tandhals, eene gleufvormige insnijding, voornamelijk op de voortanden optredende, op de grens van de kroon en het tandvleesch, daar waar het email het dunst is en bij gevolg gemakkelijk doorslijt. Wel is hier nog een groote factor in 't spel: de afscheiding van zuren aan den tandvleeschrand, welke in verband staat met het vele eten van vruchten. Echter juist bij deze gevallen, waar de tandsubstantie reeds eenigermate verweekt is en deze methode wordt uitgevoerd door middel van een harden borstel, met een kracht alleen noodig voor het schrobben van een straat, kunnen de slechte gevolgen niet uitblijven.

Men ziet nu tegelijk welk resultaat het onoordeelkundig borstelen kan hebben en ook waarom velen die meenen toch *goed?* te borstelen, steeds opnieuw tandcaries zien optreden. Nog komen zij, die nooit hunne tanden reinigen en

er op bogen nimmer kiespijn gehad te hebben. De bijzonder sterke bouw hunner tanden en de gunstige voorwaarden, waaronder zij voor hun gebit langen tijd leefden, waardoor het aan slechte invloeden weerstand kon bieden, maakte dat zij, steeds voort zondigende, tot nu toe geen hinder ondervonden. Om niet te spreken van de verregaande onzindelijkheid die hieruit blijkt, waardoor eene bekende Hollandsche deugd met voeten wordt getreden, kunnen wij toch ook de voorspelling uiten, dat vroeger of later, zij het al niet door wolf, de tanden door aanzetting van kalk en andere ongerechtigheden, gepaard met eene hardnekkige tandvleeschaandoening, te gronde gaan. Een voor een worden zij los en gaan verloren. Dit zijn de maar al te vaak voorkomende gevallen waar het heet: mijne tanden zijn »van zelf» uitgevallen.

Na gezegd te hebben hoe niet te handelen, zal ik nu trachten uit te leggen *hoe de tanden wel gereinigd moeten worden.*

Na elken maaltijd vangt men aan met

een tandenstoker van organische zelfstandigheid (geen metaal), een toegespist houtje of penneschachtje zonder scherpe randen, nog beter met een zijden draad de tusschenruimten een voor een te bevrijden van de grootste spijsresten. Als dit met de noodige zorg uitgevoerd is, komt pas het gebruik van den borstel. De beweging hiervan moet eene verticale zijn. Een neergaande voor de boven-, eene opgaande voor de ondertanden. De bedoeling hiervan is om hetgeen in de tusschenruimten nog is achtergebleven er uit te verwijderen. Men bereikt dit laatste niet wanneer in de bovenkaak van onder naar boven en in de benedenkaak van boven naar beneden wordt geborsteld. Op deze wijze zou alles zich tegen het tandvleesch vastzetten.

Voor den binnenkant van het gebit gaat men op dezelfde wijze te werk.

De kauwvlakten vooral worden niet vergeten. De achterste kiezen, die, omdat zij moeilijk te bereiken zijn en niet in 't oog vallen, worden misdeeld, moeten het eerst en nauwgezetst behandeld worden; de rest volgt dan van zelf.

De borstel moet steeds voorzichtig op het tandvleesch worden aangezet, waardoor eene lichte en heilzame massage van dit weefsel wordt bewerkt.

De beschreven methode, welke in 't eerst moeilijk en omslachtig schijnt, heeft men zich na eene korte wijle zoodanig eigen gemaakt dat zij telkens niet meer dan een tot twee minuten vordert.

De beste borstel is een niet te harde, vooral niet te groote, waarmede in 't bijzonder achter in den mond goed is te werken. De haarbundels moeten op eene tandbreedte van elkaar staan, zoodat hoogstens vijf tot zes rijen hiervan aanwezig zijn en zij daarom gemakkelijk tusschen de tanden indringen.

Dit dus wat betreft de mechanische reiniging. Daar echter niettegenstaande de grootste zorg waarmee deze wordt doorgevoerd, geene absolute reinheid kan verkregen worden, zoo is er haar midelen omgezien om van het nog achtergeblevene de gisting niet alleen tegen te gaan, maar geheel te doen ophouden, m. a. w. de mondholte te steril zeeren.

een tandenstoker van organische zelfstandigheid (geen metaal), een toegespist houtje of penneschachtje zonder scherpe randen, nog beter met een zijden draad de tusschenruimten een voor een te bevrijden van de grootste spijsresten. Als dit met de noodige zorg uitgevoerd is, komt pas het gebruik van den borstel. De beweging hiervan moet eene verticale zijn. Een neergaande voor de boven-, eene opgaande voor de ondertanden. De bedoeling hiervan is om hetgeen in de tusschenruimten nog is achtergebleven er uit te verwijderen. Men bereikt dit laatste niet wanneer in de bovenkaak van onder naar boven en in de benedenkaak van boven naar beneden wordt geborsteld. Op deze wijze zou alles zich tegen het tandvleesch vastzetten.

Voor den binnenkant van het gebit gaat men op dezelfde wijze te werk.

De kauwvlakten vooral worden niet vergeten. De achterste kiezen, die, omdat zij moeilijk te bereiken zijn en niet in 't oog vallen, worden misdeeld, moeten het eerst en nauwgezetst behandeld worden; de rest volgt dan van zelf.

De borstel moet steeds voorzichtig op het tandvleesch worden aangezet, waardoor eene lichte en heilzame massage van dit weefsel wordt bewerkt.

De beschreven methode, welke in 't eerst moeilijk en omslachtig schijnt, heeft men zich na eene korte wijle zoodanig eigen gemaakt dat zij telkens niet meer dan een tot twee minuten vordert.

De beste borstel is een niet te harde, vooral niet te groote, waarmede in 't bijzonder achter in den mond goed is te werken. De haarbundels moeten op eene tandbreedte van elkaar staan, zoodat hoogstens vijf tot zes rijen hiervan aanwezig zijn en zij daarom gemakkelijk tusschen de tanden indringen.

Dit dus wat betreft de mechanische reiniging. Daar echter niettegenstaande de grootste zorg waarmee deze wordt doorgevoerd, geene absolute reinheid kan verkregen worden, zoo is er naar midelen omgezien om van het nog achtergeblevene de gisting niet alleen tegen te gaan, maar geheel te doen ophouden, m. a. w. de mondholte te steril zeeren.

Het is niet voldoende om de ontwikkeling van de bacteriën, die de zuurvorming bewerken, tegen te gaan, want dan zou na driemaalige aanwending per dag, telkens van één minuut, gedurende de overige 1437 minuten het bederf ongestoord zijn gang gaan. Neen! bij elke aanwending moeten de microörganismen gedood worden. Vele proeven zijn in deze richting genomen en slechts met zorgvuldige behandeling als hier is aangegeven kan van een zuur neutralizeerend, antiseptisch middel iets verwacht worden.

Daar vele antiseptica niet in den mond aangewend kunnen worden wegens hunne giftige en zuurreageerende eigenschappen, vaak ook onaangename smaak, en velen welke deze slechte hoedanigheden niet bezitten wederom langer dan één minuut aldaar moeten verwijlen, willen zij de gewenschte werking verrichten, waardoor het geduld van den gebruiker op te groote proef wordt gesteld, zoo werd het zeer moeilijk iets doeltreffends te vinden. Toch heeft men in den laatsten tijd middelen gevonden die, de

leemte van het mechanische reinigen aanvullende, werkelijk de tandcaries kunnen tegengaan.

Het is dan ook weder een overwinning te meer voor de wetenschap dat de volgende uitspraak kort geleden door een autoriteit op tandheelkundig gebied kon gedaan worden:

Deze beruchte tandziekte is te genezen, ja zelfs te voorkomen ⁽¹⁾.

1). „Het tegenwoordig standpunt der tandheelkunde” door Dr. Th. Dentz, Lector a/d. universiteit te Utrecht.

II

WAAROM HEBBEN KINDEREN VAAK ZOO VROEG HOLLE TANDEN EN HOE DIT TE VOORKOMEN.

In verband met de oorzaak der tandcaries kunnen wij nu ook gemakkelijk de reden opgeven waarom kinderen reeds zoo vroeg hierdoor worden aangetast, een vraag die zoo dikwerf gesteld wordt.

Deze jeugdige gastronomen eten op alle tijden van den dag en reinigen of niet of zeer zelden, en dan nog slecht, het gebit. De vele meelspijzen: brood, koekjes en ook zoetigheden als bonbons, chocolade enz., die aan de tanden blijven kleven, leveren na omzetting de bekende schadelijke producten. Hierbij komt nog de zwakke bouw van vele tanden, welke als erfelijk te beschouwen is en die eene in de handwerkende bijomstandigheid oplevert. Vooral in de gevallen waar de tanden der ouders er op wijzen dat ook het kind eene voorbeschiktheid voor het tandbederf heeft

is het aangewezen om zoo spoedig mogelijk, d. w. z. na het vierde jaar, de mondverpleging in te stellen.

Vóór dien kan de moeder zelf, met een lapje, bevochtigd met een zacht mondwater, de tandjes dagelijks schoon vegen. Door den lichten druk, op het tandvleesch uitgeoefend, waardoor hierin de circulatie zeer wordt bevorderd, zal tegelijkertijd het lastig doorkomen der tanden veel worden voorkomen.

Men zal er dus voor moeten waken dat kinderen zoo min mogelijk van de bovengemelde lekkernijen eten, te meer daar het tusschentijds snoepen den eetlust voor den gewonen maaltijd bederft en de spijsvertering in de war brengt. Het algemeen verspreid denkbeeld, dat suiker als zoodanig slecht voor de tanden is, wordt niet bewaarheid. Dan eerst, wanneer deze zich omzet, komt de schadelijke invloed. Suiker, zoo in den mond gebracht, lost aanstonds op en wordt vermengd met het speeksel ingeslikt.

Met het vroegtijdige borstelen gewent men de kinderen aan iets dat in den

II

WAAROM HEBBEN KINDEREN VAAK ZOO VROEG HOLLE TANDEN EN HOE DIT TE VOORKOMEN.

In verband met de oorzaak der tandcaries kunnen wij nu ook gemakkelijk de reden opgeven waarom kinderen reeds zoo vroeg hierdoor worden aangetast, een vraag die zoo dikwerf gesteld wordt.

Deze jeugdige gastronomen eten op alle tijden van den dag en reinigen of niet of zeer zelden, en dan nog slecht, het gebit. De vele meelspijzen: brood, koekjes en ook zoetigheden als bonbons, chocolade enz., die aan de tanden blijven kleven, leveren na omzetting de bekende schadelijke producten. Hierbij komt nog de zwakke bouw van vele tanden, welke als erfelijk te beschouwen is en die eene in de handwerkende bijomstandigheid oplevert. Vooral in de gevallen waar de tanden der ouders er op wijzen dat ook het kind eene voorbeschiktheid voor het tandbederf heeft

is het aangewezen om zoo spoedig mogelijk, d. w. z. na het vierde jaar, de mondverpleging in te stellen.

Vóór dien kan de moeder zelf, met een lapje, bevochtigd met een zacht mondwater, de tandjes dagelijks schoon vegen. Door den lichten druk, op het tandvleesch uitgeoefend, waardoor hierin de circulatie zeer wordt bevorderd, zal tegelijkertijd het lastig doorkomen der tanden veel worden voorkomen.

Men zal er dus voor moeten waken dat kinderen zoo min mogelijk van de bovengemelde lekkernijen eten, te meer daar het tusschentijds snoepen den eetlust voor den gewonen maaltijd bederft en de spijsvertering in de war brengt. Het algemeen verspreid denkbeeld, dat suiker als zoodanig slecht voor de tanden is, wordt niet bewaarheid. Dan eerst, wanneer deze zich omzet, komt de schadelijke invloed. Suiker, zoo in den mond gebracht, lost aanstonds op en wordt vermengd met het speeksel ingeslikt.

Met het vroegtijdige borstelen gewent men de kinderen aan iets dat in den

eersten tijd wel lastig en tijdroovend is, maar voor later heel wat verdriet kan besparen. Is al niet het melkgebit in zijn geheel meer te redden, dan kan toch dat gedeelte wat gaaf is nog behouden worden, nadat het zieke gevuld is.

Het voorname is echter dat door de gewoonte, die vroeg is aangeleerd en het reinigen der tanden tot eene steeds wederkeerende dagelijksche zorg maakt, zooals het schoon houden van het lichaam (en waarom ook niet?), eene dusdanige vaardigheid wordt verkregen, dat in den tijd van doorkomen der ware tanden deze voor aantasten behoed worden door een oordeelkundig reinigen.

Van het grootste gewicht toch is het behoud der tanden juist bij kinderen. Zij toch hebben het gebit meer noodig dan de volwassen mensch. Bij de eersten moet het lichaam nog opgebouwd worden, bij den laatste dient de voeding slechts tot onderhoud. Het ligt dus voor de hand dat aandoeningen van het gebit, die de kauwfunctie of belemmeren of vaak geheel opheffen, bij kinderen de meest schadelijke gevolgen zullen heb-

ben, daarbij ons nog herinnerende, dat goed gekauwd reeds half verteerd is.

Immers welk een overmatig werk wordt de maag opgedrongen als het voedsel, dat in den mond zeer fijn verdeeld moest worden en vermengd met het speeksel, dit laatste om ook reeds eene chemische omzetting te weeg te brengen, nu zonder gekauwd te worden direct wordt doorgeslikt, de mondvlloeistof geen tijd heeft om afgezonderd te worden, waardoor het voedsel geheel onvoorbereid in de maag te land komt. Afwijkingen in de spijsvertering, welke in de tropen maar al te licht optreden, zijn het resultaat, en daaruit voortkomende voedingstoornissen, die voor het kind in de groeiperiode zulke noodlottige gevolgen kunnen hebben.

Een tweede reden is er waarom het melkgebit in goeden staat te houden is. Door het hol worden en eventueel verwijderen ontstaan openingen in de rij, die door de neiging, welke bij de andere tanden bestaat om deze ruimten op te vullen, door de burens worden ingenomen. Komt nu naderhand de ware tand,

dan vindt deze zijn plaats reeds bezet; het gevolg is dat hij een geschikt heenkomen zoekt en buiten de rij treedt; Ziedaar een der groote oorzaken voor den onregelmatigen stand der tanden. Komen nu de melktanden tijdig onder behandeling, dan kunnen zij door eene doelmatige vulling nog behouden blijven om tegen den tijd dat de ware kiezen doorbreken van zelf uit te vallen. Beter is echter ook weer hier door de aangewezen middelen het ziek worden te voorkomen, waardoor het vullen overbodig wordt.

Terloops zij nog opgemerkt, dat schadelijke aanhechtingen op de tanden, als groen beslag, ook die welke door het gebruik van medicijnen vaak ontstaan, en voornamelijk tandsteen, de kalk die uit het speeksel wordt neergeslagen, voor zoover met borstelen niet te verwijderen, door den tandarts moeten weggenomen worden. Staal bevattende geneesmiddelen en die, welke andere voor de tanden zeer slechte bestanddeelen bevatten, moeten steeds door een glazen buis worden ingenomen,

waardoor aanraking met de tanden voorkomen wordt.

Zijn de afwijkingen in stand reeds ontstaan, dan is het aangewezen deze te verbeteren, niet alleen uit een oogpunt van schoonheid, maar voornamelijk wijl de gedrongen, vaak over en door elkaar staande tanden talloze schuilhoeken aanbieden, welke onmogelijk zijn te reinigen.

Reeds spoedig moet dus het kindergebitt onderzocht, en datgene wat voorziening eischt, in orde gemaakt worden. Daarna is het de plicht der ouders te zorgen dat geene nieuwe defecten weder optreden.

Onregelmatigheden in stand moeten op een tijdstip verbeterd worden dat de wisselperiode over of haast afgelopen is, en kunnen dan in een bepaalden tijd, eenige weken of maanden, al naar de samengesteldheid van het geval verbeterd worden. Hier zij echter nog opgemerkt dat scheef geplaatste tanden volstrekt niet zoo dikwijls voorkomen als de leek wel meent, die gedurende het tijdperk van wisselen vaak een klei-

nen melktand naast een schijnbaar grooten waren tand ziet staan of een melkkies die op het uitvallen is, scheef op zijde gedrongen vindt door de ware kies, die zijn plaats opeischt.

Voor al de voortanden leveren in het begin bij het doorkomen vaak een veront- rustend schouwspel; de middelsten, welke reeds voor drie vierden te voorschijn gekomen zijn, hebben aan de eene zijde een pas doorbrekenden kleinen snijtand, terwijl soms aan den anderen kant niets is te bespeuren. De nog aanwezige melkhoektanden zijn klein en onaanzienlijk door de afslijting welke zij, gekomen op dit tijdstip, gedurende hun zes- tot zeven-jarigen dienst reeds hebben ondergaan.

Verreweg de meeste dezer gevallen verlopen zonder kunstmatig ingrijpen. Heeft dus eenmaal de deskundige verklaard dat het verloop zeer waarschijnlijk normaal zal zijn, dan is eene consultatie eens per jaar verder voor toezicht voldoende.

Door de in practijk brenging der gegeven wenken kan men dus voorkomen:

1e. gevallen van gestoorde spijsvertering, welke hunne oorzaak vinden in het gebit;

2o. vele afwijkingen in stand en

3o. het uittrekken der tanden bij vaak nog zoo jonge kinderen.

Dit laatste alleen is mijns inziens reeds voldoende om tot de meest mogelijke zorg aantesporen.

Alsdan kan ook de moderne tandheelkunde, die zich ten doel stelt zooveel mogelijk te behouden en het verwijderen van tanden tot de strikt noodzakelijke gevallen te beperken, getrouw blijven aan het devies dat ook zij het hare mag noemen:

»Prevention is better than cure”.

III

TWEE SOORTEN VAN KUNSTTANDEN EN HET ONDERHOUD VAN ELK DEZER.

Mij rest nu nog een paar opmerkingen te maken in verband met de zorgen, vereischt bij het dragen van een kunstgebit. Hiervoor dient men echter eerst te weten dat er twee soorten van kunsttanden bestaan, die welke op nog aanwezige wortels en die welke op een gehemelteplaat zijn bevestigd; de laatste bestaande uit caoutchouc of celluloid als zij van plantaardige zelfstandigheid is, uit goud of aluminum als metaal de grondstof uitmaakt.

De eerste soort maakt het dragen van eene gehemelteplaat overbodig. Ontbreekt een tand waarvan de wortel nog aanwezig is, dan kan hierop een kroon worden geplaatst, die wat gebruik en voorkomen aangaat van de anderen niet is te onderscheiden. Beide tanden, de gene die gekroond en hij die daartegen-

over staat, kunnen nu weder hunne gewone kauwwerking verrichten, de laatstgenoemde wordt bovendien behoed voor uitzakken, zoogenaamd »langer worden'' wat een gevolg is van het ontbreken van den overbuurman.

Zijn kroon zoowel als wortel verloren, maar de naastbij gelegen wortels nog goed, dan zijn deze laatsten te voorzien elk van een kroon en is de ruimte daartusschen te overbruggen door een derde kroon, welke aan de eerstgenoemden is verbonden. Hierbij kan men tot verschillende combinaties komen en is het b.v. mogelijk om op vier sterke wortels, zooals twee van hoektanden en twee wortels van achterste kiezen, een geheel boven- of ondergebit te plaatsen. Het ligt echter voor de hand, waar deze wortels als steunpilaren voor zoovele andere tanden dienst moeten doen, dat zij in uitstekenden staat moeten zijn. Eene zorgvuldige antiseptische behandeling van de wortelkanalen is dan ook het voorbereidend werk.

Niet alle gevallen waar wortels aanwezig zijn leenen zich voor boven be-

schreven kunstbewerking. In Amerika, waar deze methode is uitgevonden, was men hiermede in 't eerst zoo blindelings ingenomen dat de leus »geen kunsttanden op gehemelteplaten meer'' tot werkelijkheid moest worden gebracht en vaak op twee wortels, die reeds te ver gevorderd waren om voor zich alleen een kroon te dragen, nog vier tot zes anderen werden toegevoegd. Het resultaat bleef niet uit. Deze bruggen, uit een technisch oogpunt soms ware kunststukken, konden den druk bij het kauwen niet weerstaan. Na eenigen tijd heeft men echter ingezien hetgeen ik reeds omtrent de gezondheid en sterkte der wortels meedeelde en bovendien dat bij deze kunstbewerkingen van den operator de grootste vaardigheid vereischt wordt, wijl deze, wat betreft de antiseptische behandeling der wortelkanalen, geheel op de hoogte moet zijn der antisepsis en hare toepassing in den mond en het samenstellen van de brug, waarvan de porseleinen tanden gevat zijn in goud, echter geheel onzichtbaar, eene grondige bedrevenheid in het goudsmids-

vak noodzakelijk maakt. Het is dus te verklaren waarom vele wortels, die zeer geschikt geweest waren om gekroond te worden ja zelfs meer dan één kroon te dragen, verwijderd werden, waardoor de vroegere bezitter nu steeds een geheimelsteplaat moet dragen.

Gelukkig echter dat ook nog de oude methode bestaat voor gevallen waar de nieuwe niet meer is toe te passen. Wijl echter slechts betrekkelijk weinig mechanische geschiktheid noodig is om te geraken tot een dragelijk resultaat, komt het hoe langer hoe minder voor dat iemand met het noodige talent zich hieraan wijdt. Daaraan is toe te schrijven de slechte ondervinding die velen met dit soort van kunststanden hebben opgedaan. Zelfs hij die slechts een middelmatig gevoel voor symmetrie, harmonie van uitdrukking en kleur heeft, wordt voortdurend getroffen door de gebrekkige keuze en plaatsing van kunststanden, die wel is waar in de eerste plaats moeten dienen om te kauwen, maar er toch ook toe moeten bijdragen om de uitdrukking van den mond en den vorm van het

gelaat te herstellen. Dergelijke kunsttanden verraden zich vaak voor den geoefenden blik, zonder dat de patiënt den mond opent, alleen reeds door de onnatuurlijke uitdrukking van het gelaat. En als de mond geopend is, wordt het effect verhoogd door de tegenwoordigheid van tanden, uitgezocht en te zaam gevoegd zonder rekenschap gehouden te hebben met anatomische en esthetische eischen.

Van hen die deze parodieën op werkelijk goede kunsttanden vaak hebben ontmoet, is het niet te verwonderen dat zij ze *naar*, *akelig* of *eng* vinden en tot de slotsom komen dat kunsttanden altijd zijn te ontdekken.

Niets van hetgeen aan het menschelijk lichaam door kunst kan vervangen worden, is van zooveel belang voor gezondheid, uiterlijk en comfort, als een kunstgebit en behoeft meer artistieke en mechanische ontwikkeling, geduldigen arbeid en ondervinding tot het bereiken van goede resultaten.

Groote zorg moet gedragen worden voor de reinheid der beide beschreven soorten, willen de overige tanden niet

worden aangetast, een onaangename reuk uit den mond ontstaan en het slijmvlies niet in een ziekelijken staat gaan verkeeren. Het kroon- en brugwerk (crown- and bridgework) wordt op dezelfde wijze zoo mogelijk nog met meer aandacht schoon gemaakt dan de natuurlijke tanden. Overal verwijderd men met tandenstoker, of waar dit niet gaat met zijden draad, de grootere spijsresten; daarna volgt het borstelen en uitspoelen met een voor het doel voorgeschreven mondwater. Op deze wijze wordt de gezonde toestand van het mondslijmvlies bewaard.

Het niet vervullen van plichten, welke noodzakelijk zijn om de natuurlijke tanden in goeden staat te houden, heeft ongeveer dezelfde uitwerking op deze kunsttanden. De attentie welke gegeven moet worden aan brugwerk is naar evenredigheid niet grooter dan de voordeelen die het den gebruiker aanbiedt.

Bij het dragen van plaatgebitten komt maar al te vaak voor eene ontsteking van het slijmvlies, onderhouden door scherpe kanten van achtergebleven wor-

tels, die in dit geval of verwijderd of behandeld moeten worden. De roodontstoken kleur en onaangename lucht, het bloeden van het tandvleesch bij aanraking met den borstel wijzen op den zieken toestand. Nuttig is het hoe eer hoe beter hierin te doen voorzien, daar deze slecht gemaakte gebitten door wrijving en schuring tot woekering van de weeke deelen aanleiding kunnen geven, die soms den meest kwaadaardigen vorm aannemen. Zelfs die, welke aan alle eischen voldoen, moeten tweemaal per dag worden uitgenomen en gereinigd door middel van een borstel met zuivere toiletzeep, overstrooid met eenig tandpoeder. Vooral voor caoutchouc-gebitten, die anders allicht een eenigszins onzuiveren reuk krijgen, is dit zeer aan te bevelen. Telkenmale moeten de nog aanwezige natuurlijke tanden met de meeste nauwgezetheid worden gereinigd.

Tot slot mijner beschouwingen zij nog opgemerkt, dat naleving der wenken, gegeven in de voorgaande hoofdstukken over onderhoud der natuurlijke tanden, het gezegde over 't onderhoud der kunst-

tanden overbodig maakt, om de eenvoudige reden dat door het behouden der eersten de laatsten uitgediend hebben, en goed is dit, want hoever ook de nabootsende kracht van 's menschen hand moge gaan en het volmaakte vaak zeer nabij komen, toch is ook in deze het ideaal niet te bereiken. »De natuur is de meesteres der kunst”.

